

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства охорони
здоров'я України
25 листопада 2024 року № 1796

**Типове положення
про Центр ментального (психічного) здоров'я у закладі
охорони здоров'я**

I. Загальні положення

1. Це Положення визначає вимоги до структури, функцій, завдань, матеріально-технічного оснащення Центру ментального (психічного) здоров'я у закладі охорони здоров'я (далі – Центр) та їх працівників.

У своїй діяльності Центр керується Конституцією України, законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правовими актами Міністерства охорони здоров'я України, внутрішніми наказами закладу охорони здоров'я та цим Положенням.

2. У цьому Положенні терміни вживаються у значеннях, наведених у Законах України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про психіатричну допомогу», Порядку надання психосоціальної допомоги та психосоціальних послуг щодо питань психічного здоров'я, у тому числі щодо запобігання суїциду і психосоціального компоненту реабілітації ветеранів війни та інших груп населення, затвердженому наказом Міністерства охорони здоров'я України від 13 грудня 2023 року № 2118, зареєстрованому у Міністерстві юстиції України 25 січня 2024 року за № 126/41471 (далі – Порядок), та інших нормативно-правових актах у сфері охорони здоров'я.

3. Центр є структурним підрозділом закладу охорони здоров'я (далі – ЗОЗ), який забезпечує надання:

психосоціальної допомоги первинного та вторинного рівнів в амбулаторних та/або стаціонарних умовах пацієнтам, які звернулись самостійно, або за направленням лікуючого лікаря чи надавача психосоціальної допомоги первинного рівня;

амбулаторної психіатричної допомоги за зверненням пацієнта чи за направленням лікуючого лікаря, у тому числі мультидисциплінарною командою;

психіатричної допомоги за місцем проживання (перебування) пацієнта мобільною мультидисциплінарною командою.

4. Організація та надання послуг Центром ґрунтується на принципах:

- гуманності;
- добровільності;
- поваги до гідності та дотримання прав людини;
- конфіденційності;
- безпеки, що полягає у наданні послуг у спосіб, що мінімізує ризики завдання шкоди пацієнту, у тому числі тієї, якій можна запобігти;
- доступності;
- своєчасності;
- безперервності;
- наступності;
- результативності, що проявляється у досягненні найкращих результатів через надання медичних послуг на основі наукових знань та принципів доказової медицини;
- недискримінації;
- орієнтованості на відновлення та покращення якості життя людини.

5. Центри для надання допомоги дорослим створюються у кластерних ЗОЗ, які увійшли до спроможної мережі ЗОЗ відповідного госпітального округу.

Центри для надання допомоги дітям створюються у надкластерних ЗОЗ, які забезпечують надання медичної допомоги для дітей, які увійшли до спроможної мережі ЗОЗ відповідного госпітального округу. Для надання допомоги дітям створюється окремий Центр; дітям не може надаватись допомога в центрах для дорослих.

Центр може бути клінічною базою профільних кафедр закладів вищої та післядипломної освіти.

II. Завдання і функції Центру

1. Завданнями Центру є:

1) планування діяльності із питань надання медичної, психологічної, психосоціальної та психіатричної допомоги пацієнтам відповідно до вимог законодавства, галузевих стандартів у сфері охорони здоров'я;

2) організація надання психосоціальної допомоги первинного та/або вторинного рівня в амбулаторних та/або стаціонарних умовах відповідно до Порядку;

3) організація надання психіатричної допомоги в амбулаторних умовах, у тому числі мультидисциплінарною командою, або за місцем проживання (перебування) пацієнта мобільною мультидисциплінарною командою;

4) ведення облікової та звітної документації, складання звітів та подання їх керівнику ЗОЗ;

5) забезпечення дотримання працівниками, пацієнтами та їх законними представниками (за наявності), прав людини, у відповідності до рекомендацій структурних підрозділів Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, та положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Конвенції про права осіб з інвалідністю.

2. Функціями Центру є:

1) надання психосоціальної допомоги первинного та / або вторинного рівнів в амбулаторних та/або стаціонарних умовах особам з проблемами психічного здоров'я згідно з Переліком психосоціальних послуг з надання психосоціальної допомоги, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 13 грудня 2023 року № 2118, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 25 січня 2024 року за № 127/41472;

2) надання психіатричної допомоги в амбулаторних умовах, у тому числі мультидисциплінарною командою, за зверненням пацієнта чи за направленням лікуючого лікаря;

3) надання психіатричної допомоги за місцем проживання (перебування) пацієнта мобільною мультидисциплінарною командою відповідно до Порядку надання психіатричної допомоги мобільною мультидисциплінарною командою, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 06 вересня 2022 року № 1600, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 22 вересня 2022 року за № 1102/38438;

4) промоція важливості збереження психічного здоров'я;

5) участь у науково-практичному співробітництві з іншими установами, закладами, в тому числі із іноземними. Участь в організації та проведенні науково-практичних конференцій, консилиумів, семінарів, засідань експертних комісій, медичних рад;

6) використання валідних методів психологічної діагностики, які можуть використовуватися для проведення психологічної діагностики та оцінки якості психологічної допомоги, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я від 13 грудня 2023 року № 2118; зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 25 січня 2024 року за № 128/41473 та методів психотерапії з доведеною ефективністю, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я від 13 грудня 2023 року № 2118, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 25 січня 2024 року за № 129/41474;

7) забезпечення високого професійного рівня фахівців. Сприяння професійному розвитку, колегіальності, взаємної поваги та взаємодопомоги, безумовного дотримання вимог законодавства України і норм фахової та професійної етики;

8) аналіз показників (статистичних, соціологічних, фінансових) з метою вивчення стану надання допомоги у Центрі та вжиття відповідних заходів щодо їх покращення;

9) забезпечення захисту прав і інтересів пацієнтів під час надання , психосоціальної та психіатричної допомоги, розгляд скарг та звернень від пацієнтів;

10) забезпечення взаємозв'язку та послідовності у роботі між лікарями загальної практики – сімейної медицини надавачами первинної медичної допомоги лікарями-спеціалістами Центру та іншими спеціалістами ЗОЗ, що долучені до психосоціальної чи психіатричної допомоги пацієнту;

11) впровадження у роботу нових методів діагностики та лікування з питань надання психіатричної, психологічної та психосоціальної допомоги населенню, які базуються на засадах доказової медицини;

12) надання інформації пацієнту про можливість отримання соціальних послуг, пов'язаних із відновленням та підтриманням психічного здоров'я (підтримане проживання, консультування, соціальна профілактика, представництво інтересів, соціальна адаптація та інші соціальні послуги);

13) у разі необхідності забезпечення пацієнтів соціальними послугами, пов'язаними з соціально-психологічною підтримкою, співпраця з суб'єктами системи надання соціальних послуг відповідно до Порядку організації надання соціальних послуг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01 червня 2020 року № 587;

14) співпраця з суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, відповідно до Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року № 658.

III. Структура Центру

1. Розміщення Центру в ЗОЗ має відповідати нормам безбар'єрності. Кількість приміщень та кабінетів Центру, має відповідати необхідним потребам для забезпечення виконання його завдань і функцій.

2. Центри мають мати приміщення для:
 - рецепції;
 - зони очікування відвідувачів;
 - кімнати (кабінети) для надання індивідуальної та сімейної/групової психосоціальної допомоги;
 - кімнати (кабінети) для надання психіатричної допомоги;
 - маніпуляційний кабінет;
 - палату (палати) (щонайменше на два ліжка);
 - кімнату для зберігання медичних виробів та лікарських засобів;
 - кімнату психологічного розвантаження працівників Центру.

IV. Персонал Центру

1. Штат Центру затверджується штатним розписом і складається з:
 - завідувача/керівника Центру;
 - лікаря-психіатра (за умови надання допомоги тільки дорослим) – щонайменше 2 штатні одиниці;
 - лікаря-психіатра дитячого (за умови надання допомоги дітям) – щонайменше 2 штатні одиниці;
 - лікаря-психолога або лікаря-психотерапевта, психолога, або клінічного психолога (психолога) або психотерапевта – щонайменше 2 штатні одиниці;
 - сестри медичної (брата медичного) – щонайменше 2 штатні одиниці;
 - реєстратора медичного – щонайменше 1 штатна одиниця.
2. Структура і штатний розпис Центру затверджуються керівником ЗОЗ відповідно до обсягу лікувально-діагностичної роботи.
3. До роботи Центру, у тому числі у складі мультидисциплінарної команди, на підставі договору з надавачем соціальних послуг може залучатись соціальний працівник, фахівець із соціальної роботи, який не входить до штату Центру, а працює у надавача соціальних послуг. Кількість таких осіб, які залучаються, та вимоги щодо їх кваліфікації визначаються самостійно ЗОЗ, в якому утворено Центр.
4. Центр може залучати на громадських засадах до участі в груповій психосоціальній роботі під керівництвом та наглядом надавача психосоціальної допомоги інших осіб, які мають досвід вирішення певних проблем психічного здоров'я (робота в групах підтримки, допомозі за принципом «рівний-рівному»).
5. Робочі місця співробітників Центру оснащуються безперебійними засобами зв'язку та персональним комп'ютером з доступом до електронної медичної інформаційної системи.

V. Організація роботи

1. Центр очолює завідувач/керівник Центру. Керівником Центру призначається лікар, який має повну вищу освіту (спеціаліст, магістр) у галузі знань «Охорона здоров'я» або «Медицина», проходження інтернатури за однією зі спеціальностей медичного профілю з наступною спеціалізацією за профілем структурного підрозділу, безперервний професійний розвиток, сертифікат лікаря-спеціаліста і посвідчення про присвоєння (підтвердження) кваліфікаційної категорії із цієї спеціальності та мати стаж роботи за фахом не менше, ніж 3 роки.

2. Завідувач/керівник Центру:

1) організовує надання психіатричної, психосоціальної допомоги, лікувально-профілактичну та адміністративно-господарську діяльність Центру, співпрацює з іншими структурними підрозділами ЗОЗ;

2) подає керівнику ЗОЗ пропозиції з числа персоналу штатних працівників ЗОЗ щодо утворення мобільних мультидисциплінарних команд для надання психіатричної допомоги за місцем проживання (перебування) пацієнта та мультидисциплінарних команд для надання амбулаторної психіатричної допомоги;

3) впроваджує та слідкує за дотриманням валідних методів психологічної діагностики, які можуть використовуватися для проведення психологічної діагностики та оцінки якості психологічної допомоги, методів психотерапії з доведеною ефективністю, сучасних методів профілактики, діагностики, диференційної діагностики, лікування, та відновлення пацієнтів Центру та контролює своєчасне підвищення кваліфікації працівників Центру;

4) раціонально використовує медичну техніку та оснащення Центру;

5) здійснює заходи щодо забезпечення належних санітарно-гігієнічних умов функціонування Центру;

6) аналізує показники роботи Центру, вживає заходів щодо їх оптимізації.

3. Психіатрична допомога пацієнту Центром надається мультидисциплінарною командою амбулаторно або мобільною мультидисциплінарною командою за місцем проживання (перебування) пацієнта.

4. Мультидисциплінарна команда для надання амбулаторної психіатричної допомоги пацієнту утворюється керівником ЗОЗ з числа персоналу Центру і має включати: лікаря-психіатра або лікаря-психіатра дитячого; надавача психосоціальної допомоги вторинного рівня (лікар-психолог, лікар-психотерапевт, клінічний психолог (психолог), психотерапевт, соціальний працівник / фахівець із соціальної роботи (за необхідності), сестру медичну. У наказі про утворення мультидисциплінарної команди з числа медичних працівників, які входять до її складу, визначається керівник мультидисциплінарної команди, який організовує роботу відповідної команди.

Працівники, які входять до складу мультидисциплінарної команди, виконують свої функціональні обов'язки відповідно до посадової інструкції.

5. Графік роботи співробітників Центру визначається Правилами внутрішнього трудового розпорядку ЗОЗ та може передбачати можливість прийому пацієнтів у Центрі у вечірній час.

6. У Центрі забезпечується наявність медичних виробів та лікарських засобів для надання невідкладної медичної допомоги.

7. На працівників Центру поширюються вимоги законодавства щодо лікарської таємниці.

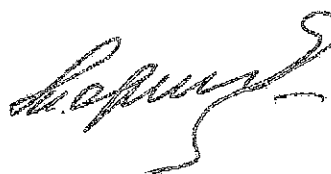
8. У Центрі своєчасно ведеться медична документація, відповідно до форм, затверджених МОЗ.

9. У Центрі забезпечується безперервність процесів надання психосоціальної та психіатричної допомоги.

10. Діяльність працівників Центру з надання психосоціальної та психіатричної допомоги чи забезпечення функціонування Центру регламентують відповідні посадові інструкції.

11. Центр, в межах виконання функцій та завдань, визначених цим Положенням, має право взаємодіяти з іншими структурними підрозділами ЗОЗ, іншими закладами охорони здоров'я, установами, органами місцевої та державної влади, державними та недержавними організаціями, міжнародними інституціями, які можуть бути задіяні для організації роботи Центру і надання послуг пацієнтам.

Директор
Департаменту медичних послуг

 Тетяна ОРАШИНА